

ปัจจัยที่มีผลต่อการประยุกต์ใช้มาตรฐาน การรายงานการเงินและลักษณะคุณภาพกำไร

The Factors of Implementing Financial Reporting
Standards and Earnings Quality

รัชดาภรณ์ เสมาพันธ์*

Ratchadapon Samakhunt*

* อาจารย์ประจำ คณะการบัญชี มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

* Lecturer, School of Accounting, Dhurakij Pundit University

* Email: ruchadapon.san@dpu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสรุปปัจจัยที่มีผลต่อการประยุกต์ใช้มาตรฐานการรายงานการเงินและปัจจัยที่มีผลต่อลักษณะคุณภาพกำไร โดยใช้วิธีการศึกษาแบบการวิเคราะห์ห่อภิมาณ (Meta-analysis) ครอบคลุมงานวิจัยเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้มาตรฐานการรายงานการเงิน และคุณภาพกำไรระหว่างปีพ.ศ. 2537 ถึง พ.ศ. 2557 และส่วนใหญ่เป็นการศึกษาในประเทศไทย

รายงานการเงินถือเป็นสารสนเทศทางการบัญชีของกิจการที่ฝ่ายบริหารมีหน้าที่จัดทำ ซึ่งเกิดขึ้นจากผลการบริหารกิจการของฝ่ายบริหารเพื่อนำเสนอให้กับผู้ใช้งบการเงินภายนอก เพื่อให้ประโยชน์ในการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจ โดยที่การจัดทำและนำเสนอรายงานการเงิน กิจการจำเป็นต้องมีการประยุกต์ใช้มาตรฐานการรายงานการเงิน เพื่อให้รายงานการเงินมีลักษณะเชิงคุณภาพ ความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ ความเป็นตัวแทนอันเที่ยงธรรม ความสามารถเปรียบเทียบได้ ความสามารถพิสูจน์ยืนยันได้ ความทันเวลาและความเข้าใจได้ ซึ่งเป็นไปตามลักษณะเชิงคุณภาพตามกรอบแนวคิดของการรายงานทางการเงินซึ่งรวมถึงลักษณะของคุณภาพกำไร โดยมีปัจจัยที่ส่งผลต่อการประยุกต์ใช้มาตรฐานการรายงานการเงิน ปัจจัยที่พบได้แก่ 1. ข้อกำหนดของมาตรฐานการรายงานการเงิน 2. ปัจจัยภายในกิจการ เช่น การใช้ดุลยพินิจของผู้บริหาร อัตราส่วนทางการเงิน ค่าตอบแทนของผู้บริหาร และ โครงสร้างความเป็นเจ้าของ และ ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพกำไร ปัจจัยที่พบ ได้แก่ ข้อมูลทางบัญชีและข้อมูลทางตลาด การประยุกต์ใช้มาตรฐานการบัญชี ลักษณะของคณะกรรมการและกรรมการตรวจสอบ และ ระบบเศรษฐกิจการเมืองและกฎหมาย เป็นต้น

คำสำคัญ : การประยุกต์ใช้ มาตรฐานการรายงานการเงิน คุณภาพกำไร

Abstract

The aim of this article is to summarize the factors that affect the application of financial reporting standards and the factors that influence the quality of earnings by Meta-analysis concerning research work on the implementation of financial reporting standards and earnings quality from B.E.2537 to B.E.2557 focus in Thailand.

Financial reporting is accounting information of the entities who is responsible of the financial reporting. The external users of financial statements use the financial statements to make economic decisions. The entities needs to apply financial reporting standards with qualitative characteristics, relevance, faithful representation, comparability, verifiability, timeliness, and understandability in preparing and presenting financial reports. These follow the conceptual framework of financial reporting including the quality of earnings. The Factors affecting the application of financial reporting standards are regulation on financial reporting standards and internal factors of organization such as executive judgment , financial ratio, executives' compensation, and organization structures. Factors affecting the Earnings quality are accounting information and marketing information, financial reporting standards application, structure of boards and audit committees, and economic, legal and political system.

Keywords : Implementation, Financial Reporting Standards, Earnings Quality

บทนำ

ตามที่ได้มีประกาศพระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ.2543 ซึ่งถือเป็นกฎหมายที่มีความสำคัญต่อวิชาชีพบัญชี โดยเฉพาะในมาตรา 20 ได้มีการกำหนดให้การจัดทำบัญชีของกิจการต้องให้เป็นไปตามมาตรฐานการรายงานการเงิน หรือ มาตรฐานการรายงานการเงิน ดังนั้นการบังคับใช้ของพระราชบัญญัติการบัญชี ดังกล่าวย่อมมีผลกระทบต่อผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชี ผู้ทำบัญชี ตลอดจนบุคคลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการรายงานทางการเงิน ซึ่งต้องปฏิบัติตามมาตรฐานการรายงานการเงิน หรือมาตรฐานการรายงานการเงิน สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์ซึ่งมีหน้าที่ในการกำหนดและออกมาตรฐานการรายงานการเงิน ที่ใช้สำหรับธุรกิจในประเทศไทย ได้พัฒนาและปรับปรุงมาตรฐานการรายงานการเงิน ของประเทศไทยให้สอดคล้องกับมาตรฐานการรายงานการเงินระหว่างประเทศ (International Financial Reporting Standards: IFRSs) อันส่งผลให้งบการเงินของกิจการในประเทศไทยมีมาตรฐานและเป็นที่ยอมรับในระดับสากล

มาตรฐานการรายงานการเงิน แสดงถึงหลักการ และวิธีปฏิบัติทางการบัญชีที่ไม่ว่าผู้ปฏิบัติจะเป็นผู้สอบบัญชี ผู้ทำบัญชี ผู้บริหารควรรับทราบและนำมาปฏิบัติให้สอดคล้องและเป็นไปในแนวทางเดียวกัน เพื่อให้ได้สารสนเทศทางการบัญชีที่เป็นประโยชน์ในการนำไปใช้ตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจของผู้ใช้งบการเงิน งานวิจัย ในอดีตจำนวนหนึ่ง เกี่ยวกับเรื่องความสำคัญของการพิจารณาช่วงเวลาที่จะประกาศกำไรสุทธิรายไตรมาส ข่าวก่อนกำไรของบริษัทจะมีผลกระทบในทางบวกต่อการตอบสนองของราคาหลักทรัพย์ (นิมมวล เขียวรัตน์, 2539) กำไรทางบัญชีมีความสามารถอธิบายราคาหลักทรัพย์ได้มากกว่ามูลค่าตามบัญชี (ปัญญา ลัมฤทธิ์ประดิษฐ์, 2545) นักลงทุนให้ความสนใจในกำไรของกิจการซึ่งเป็นข้อมูลพื้นฐาน (พรพนนิภา ครุวรรณพัฒน์, 2548) เมื่อมีการประกาศผลกำไรหรือขาดทุนสุทธิจะส่งผลกระทบต่ออัตราผลตอบแทนผิดปกติ (วรสิทธิ์ อภิวัฒน์เสวี, 2548) และ กำไรที่มีเสถียรภาพต่ำมีความสามารถในการอธิบายผลตอบแทนหลักทรัพย์ที่น้อยกว่ากำไรที่มีเสถียรภาพสูง (ทิพวรรณ แซ่ล่อ, 2548)

จากงานวิจัยจะเห็นได้ว่า ข้อมูลกำไรขาดทุนจากงบกำไรขาดทุน ซึ่งเป็นงบการเงินที่แสดงผลการดำเนินงาน และให้ข้อมูลที่สะท้อนให้เห็นความสามารถของกิจการในการทำกำไร ข้อมูลกำไรที่มีคุณภาพจะต้องสามารถสะท้อนผลการดำเนินงาน และ มูลค่าทางเศรษฐกิจของกิจการได้ใกล้เคียงกับความเป็นจริง การใช้ข้อมูลกำไรเพื่อการเปรียบเทียบผลการดำเนินงานของกิจการต้องเป็นกำไรที่มีคุณภาพ เพราะการตัดสินใจในการลงทุน หรือใช้ข้อมูลในการประเมินมูลค่าของกิจการ หรือมูลค่าหุ้น ที่สนใจจะเข้าไปลงทุนนั้น จะต้องเป็นข้อมูลกำไรที่มีคุณภาพเท่านั้น ที่จะสามารถแสดงถึงความสามารถในการทำกำไรในอนาคตตามที่ประมาณการไว้ได้ใกล้เคียงกับสิ่งที่เกิดขึ้น ดังนั้นข้อมูลกำไรที่แสดงในงบการเงินจึงควรมีลักษณะเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ เชื่อถือได้ เข้าใจได้ และสามารถเปรียบเทียบกันได้ ซึ่งลักษณะที่กล่าวนั้นเรียกว่าคุณภาพกำไร (Earnings Quality) ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ได้มีการกำหนดให้บริษัทจดทะเบียนต้องปฏิบัติตามมาตรฐานการรายงานการเงินตามที่สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์ประกาศให้มีผลบังคับใช้ ดังนั้น รายงานทางการเงินของบริษัทจดทะเบียนจึงจำเป็นต้องมีการประยุกต์ใช้มาตรฐานการรายงานการเงินให้เหมาะสม

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสรุปความมีคุณค่าของข้อมูลกำไร ปัจจัยที่ส่งผลต่อการประยุกต์ใช้มาตรฐานการรายงานการเงิน ลักษณะของคุณภาพกำไร และปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพกำไร โดยใช้วิธีการศึกษาแบบการวิเคราะห์ อภิमान (Meta-analysis) ครอบคลุมงานวิจัยเกี่ยวกับ การประยุกต์ใช้มาตรฐานการรายงานการเงิน และคุณภาพกำไรระหว่างปีพ.ศ. 2537 ถึง พ.ศ. 2557 และส่วนใหญ่เป็นการศึกษาในประเทศไทย

ปัจจัยที่มีผลต่อการประยุกต์ใช้มาตรฐานการรายงานการเงิน

ข้อมูลกำไรทางบัญชีเป็นผลผลิตจากกระบวนการบัญชีการเงิน ซึ่งในกระบวนการบัญชีการเงิน ต้องมีการประยุกต์ใช้หลักการบัญชีและวิธีปฏิบัติทางบัญชีตามที่กำหนดไว้ในมาตรฐานการรายงานการเงินของไทยซึ่งนำมาจากมาตรฐานการรายงานการเงินระหว่างประเทศ ซึ่งจะกำหนดหลักการและวิธีปฏิบัติทางบัญชีสำหรับกิจการทุกประเภท ดังนั้นในการจัดทำและนำเสนอรายงานทางการเงินของกิจการจำเป็นต้องมีการประยุกต์ใช้หลักการบัญชีและวิธีปฏิบัติทางบัญชีตามมาตรฐานการรายงานการเงิน ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและบริบทต่างๆ ของกิจการ ซึ่งจากการศึกษาก่อนหน้าพบว่าปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้มาตรฐานการรายงานการเงินแบ่งเป็น 2 กลุ่มดังนี้

1. ปัญหาของการประยุกต์ใช้มาตรฐานการรายงานการเงินที่เกิดจากตัวมาตรฐานการรายงานการเงิน เช่น ปัญหาของความไม่สามารถนำมาตราฐานการรายงานการเงิน ไปใช้ปฏิบัติได้จริง ปัญหาของเนื้อหาของมาตรฐานการรายงานการเงิน ที่อ่านแล้วเข้าใจยาก เพราะขาดตัวอย่างและคำอธิบายที่เพียงพอในการทำความเข้าใจ เนื้อหาซับซ้อนและไม่ชัดเจน ซึ่งมาจากการ ศึกษาผลกระทบของมาตรฐานการรายงานการเงินไทยในการนำไปปฏิบัติ พบว่ามีผลกระทบของมาตรฐานการรายงานการเงินไทยที่มีผลต่อผู้มีส่วนได้เสีย (สุริ วงศ์ณิษ และคณะ, 2547) จากการศึกษาดังกล่าวเป็นการยืนยันว่าการประยุกต์ใช้มาตรฐานการรายงานการเงินของกิจการน่าจะแตกต่างกันตามปัญหาข้างต้น จากผลดังกล่าวย่อมจะส่งผลกระทบต่อข้อมูลที่แสดงในรายงานทางการเงินของแต่ละกิจการ ซึ่งรวมถึงข้อมูลกำไรและคุณภาพของข้อมูลกำไร นอกจากนี้ ยังมีปัญหาการประยุกต์ใช้มาตรฐานการรายงานการเงินก่อนกำหนดบังคับใช้ เกิดจากกรณีที่กิจการสมัครใจนำมาประยุกต์ใช้ก่อนกำหนดเวลา เช่น การศึกษาผลกระทบของการนำนโยบายการบัญชีภาษีเงินได้รอดัดบัญชีมาถือปฏิบัติของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยปี 2538-2549 พบว่า บริษัทจดทะเบียนที่นำนโยบายภาษีเงินได้รอดัดบัญชีมาถือปฏิบัติส่วนใหญ่อยู่ในหมวดธุรกิจการเงิน การเปลี่ยนแปลงนโยบายการบัญชี (ก่อนบังคับใช้มาตรฐานการบัญชี) ดังกล่าวมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในรอบบัญชี 2540-2542, 2548-2549 และลดลงในรอบบัญชี 2543-2547 การเปลี่ยนแปลงนโยบายการบัญชีทำให้บริษัทมีกำไรเพิ่มขึ้นหรือขาดทุนลดลงอย่างมีนัยสำคัญ (วรศักดิ์ ทุมมานนท์, 2550ข) ลำดับต่อมาเป็นการศึกษาการประยุกต์ใช้มาตรฐานการรายงานการเงิน เมื่อมีการเปลี่ยนวิธีการบันทึกบัญชี เนื่องจากต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดของมาตรฐานการรายงานการเงินที่ปรับปรุงใหม่ ทำให้มีผลกระทบต่อกำไร (ขาดทุน) สุทธิของกิจการ จากผลการศึกษาผลกระทบที่มีต่อบริษัทจดทะเบียน หากมีการเปลี่ยนแปลงนโยบายการบัญชีเกี่ยวกับการบันทึกเงินลงทุนในบริษัทย่อยและบริษัทร่วมในงบการเงินเฉพาะกิจการจากวิธีส่วนได้เสียเป็นวิธีราคาทุน พบว่า หากมีการเปลี่ยนวิธีการบันทึกบัญชีเงินลงทุนในบริษัทย่อยและบริษัทร่วมในงบการเงินเฉพาะกิจการจากวิธีส่วนได้เสียเป็นวิธีราคาทุน ทำให้ผลการดำเนินงานของบริษัทส่วนใหญ่ลดลง และกำไร (ขาดทุน) สุทธิของบริษัทที่รวมอยู่ในการคำนวณ

ดัชนี SET 100 ที่คำนวณขึ้นตามวิธีราคาหุ้นมีความสัมพันธ์ไปทางเดียวกันกับกำไร (ขาดทุน) สุทธิ ตามวิธีส่วนได้เสีย กล่าวคือ บริษัทที่มีกำไร (ขาดทุน) สุทธิ ตามวิธีส่วนได้เสียสูงมีแนวโน้มที่จะมีกำไร (ขาดทุน) สุทธิ ตามวิธีราคาหุ้นสูง และบริษัทที่มีกำไร (ขาดทุน) สุทธิตามวิธีส่วนได้เสียต่ำมีแนวโน้มที่จะมีกำไร (ขาดทุน) สุทธิ ตามวิธีราคาหุ้นต่ำด้วย เช่นเดียวกับกรณีนี้ กิจกรรมเปลี่ยนวิธีการบันทึกบัญชีเงินลงทุนในบริษัทย่อยในงบเฉพาะกิจการจากวิธีส่วนได้เสียเป็นวิธีราคาหุ้น (วรศักดิ์ ทุมมานนท์, 2550ค) นอกจากนี้ยังมีปัญหาการประยุกต์ใช้มาตรฐานการรายงานการเงินจากการที่นักบัญชีและผู้สอบบัญชีมีความเข้าใจในมาตรฐานการรายงานการเงินระดับปานกลาง ทำให้มีปัญหาในการนำมาใช้ในเรื่องของข้อกำหนดมูลค่าของกระแสเงินสดในอนาคตหรืออัตราคิดลดในเรื่อง การประเมินการด้อยค่าของสินทรัพย์ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (Peetathawatchai & Acaranupong, 2004)

การประยุกต์ใช้มาตรฐานการรายงานการเงินต้องใช้ความเข้าใจในหลักการ วิธีปฏิบัติและข้อกำหนดต่างๆ ในมาตรฐานการรายงานการเงิน ซึ่งอาจแตกต่างกันตามระดับความเข้าใจของผู้จัดทำบัญชี ซึ่งการประยุกต์ใช้ที่แตกต่างกัน จะส่งผลต่อการแสดงตัวเลขกำไรและคุณภาพกำไรของกิจการ

2. ปัจจัยที่มีผลต่อการประยุกต์ใช้มาตรฐานการรายงานการเงินที่เกิดจากปัจจัยภายในของกิจการ จากการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการจัดทำและการวิเคราะห์งบกระแสเงินสดของบริษัทจำกัดในเขตกรุงเทพมหานคร ที่จัดทำงบกระแสเงินสดมีปัจจัยในการเลือกจัดทำงบกระแสเงินสดวิธีทางตรงหรือวิธีทางอ้อม ในการคำนวณกระแสเงินสดจากการดำเนินงาน คือ ปัจจัยต้นทุนการจัดทำปัจจัยระยะเวลาในการจัดทำและปัจจัยความยากง่ายในการจัดทำ (อรพรรณ อรรถมยุญชิต, 2547) จากผลการศึกษาวิจัย ซึ่งให้เห็นว่าการประยุกต์ใช้มาตรฐานการรายงานการเงินขึ้นอยู่กับ ปัจจัยด้านต้นทุน ระยะเวลา และความยากง่ายในการจัดทำ (กรณีมาตรฐานการรายงานการเงินมีทางเลือกในการปฏิบัติ) ดังนั้นการประยุกต์ใช้มาตรฐานการรายงานการเงินของกิจการจะมีความแตกต่างกันตามปัจจัยข้างต้น และความสำคัญของการประยุกต์ใช้มาตรฐานการรายงานการเงินเรื่องการตั้งประมาณการหนี้สงสัยจะสูญ หรือประมาณการหนี้สินของกิจการที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้บริหารที่อาจแตกต่างกัน ตามการศึกษาวิจัยประเด็นที่สำนักงานคณะกรรมการ ก.ล.ด. ส่งให้แก่ไขงบการเงินหรือจัดให้มีผู้สอบบัญชีตรวจสอบเป็นกรณีพิเศษของบริษัทจดทะเบียนในช่วงปี 2546-2548 พบว่าประเด็นที่สำนักงานคณะกรรมการ ก.ล.ด. ส่งการให้บริษัทจดทะเบียนแก้ไขงบการเงินหรือจัดให้มีผู้สอบบัญชีตรวจสอบเป็นกรณีพิเศษเป็นเรื่องของการตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ หรือประมาณการหนี้สินไม่เพียงพอและพฤติกรรมฉ้อฉลมากกว่าเรื่องอื่นๆ (วรศักดิ์ ทุมมานนท์, 2548)

ลำดับต่อมาเป็นการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการประยุกต์ใช้มาตรฐานการรายงานการเงินเรื่องการด้อยค่าของสินทรัพย์ของกิจการ คือ อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวมมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับโอกาสในการรับรู้การด้อยค่าของสินทรัพย์ที่เป็นสินทรัพย์รวมและสินทรัพย์ที่มีตัวตน อัตราส่วนหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม และการเปลี่ยนกรรมการผู้จัดการ จากการศึกษาปัจจัยด้านแรงจูงใจในการบริหารในการรับรู้การด้อยค่าของสินทรัพย์ของบริษัทที่ไม่ใช่สถาบันการเงินในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (หนึ่งฤทัย นครพิน, 2548) ปัจจัยการเปลี่ยนแปลงค่าตอบแทนของคณะกรรมการบริษัทมีความสัมพันธ์เชิงลบกับการเปลี่ยนแปลงนโยบายบัญชีโดยสมัครใจ กล่าวคือถ้าบริษัทมีการเปลี่ยนค่าตอบแทนของคณะกรรมการบริษัทเพิ่มขึ้นทำให้โอกาสที่บริษัทจะเปลี่ยน

นโยบายการบัญชีจะลดลง และสุดท้าย โครงสร้างความเป็นเจ้าของแบบบุคคลภายนอกบริหารมีแนวโน้มนำการเปลี่ยนแปลงนโยบายบัญชีโดยสมัครใจมาใช้เพื่อเพิ่มผลกำไรมากกว่ากิจการที่เจ้าของเป็นผู้บริหารเอง จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงทางการบัญชีที่เกี่ยวข้องกับค่าตอบแทนและโครงสร้างความเป็นเจ้าของของคณะกรรมการบริษัทกับผลการดำเนินงานทางการเงินของบริษัทที่ไม่ใช่สถาบันการเงินในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (เกศกนก ใจกระจ่าง, 2548)

จากผลการศึกษาข้างต้นแสดงถึงปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อการประยุกต์ใช้มาตรฐานการรายงานการเงิน ของกิจการซึ่งจะส่งผลต่อการแสดงตัวเลขกำไรและคุณภาพกำไรของกิจการ ประกอบด้วย 1. ข้อกำหนดของมาตรฐานการรายงานการเงิน 2. ปัจจัยภายในกิจการ เช่น การใช้ดุลยพินิจของผู้บริหาร อัตราส่วนทางการเงิน ค่าตอบแทนของผู้บริหาร และ โครงสร้างความเป็นเจ้าของ

กำไรและคุณภาพกำไร

โดยทั่วไป ผู้ใช้งบการเงินมีความสนใจในผลกำไร ซึ่งเป็นผลมาจากการดำเนินงานของกิจการในรอบระยะเวลาหนึ่ง ข้อมูลเกี่ยวกับกำไรเป็นข้อมูลทางบัญชี ซึ่งผู้ใช้งบการเงินต้องการทราบ ทั้งนี้ เพื่อใช้ในการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจ เช่น ใช้ประกอบการตัดสินใจลงทุน การตัดสินใจของนักวิเคราะห์หลักทรัพย์ จากงานวิจัยในอดีตจำนวนหนึ่งแสดงให้เห็นคุณค่าของข้อมูลกำไรโดยแยกเป็น 2 ประเด็นสำคัญคือ

คุณค่าของข้อมูลกำไรที่มีประโยชน์ต่อการตัดสินใจของผู้ใช้งบการเงิน

พรธนิภา รอดวรรณะ (2539) พบว่าข้อมูลกำไรสุทธิมีความสำคัญต่อการตัดสินใจลงทุนของผู้ลงทุน เนื่องจากข้อมูลกำไรเป็นปัจจัยสำคัญในการตัดสินใจลงทุนของผู้ลงทุน โดยศึกษาจากผลกระทบต่อการตอบสนองในตลาดของมาตรการ การเปลี่ยนแปลงการบัญชี เงินลงทุนในหุ้นจากวิธีราคาหุ้นเป็นวิธีส่วนได้เสียเป็นการศึกษาบริษัทในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย วัดการเปลี่ยนแปลงของผลตอบแทนสะสมที่เกิดขึ้นจากการลงทุนในหลักทรัพย์กับการเปลี่ยนแปลงวิธีการบัญชี และวิเคราะห์ความมีคุณค่าของข้อมูล สำหรับการเปลี่ยนแปลงวิธีการบัญชี พบว่า การรายงานผลการเปลี่ยนแปลงวิธีการบัญชีโดยการปรับผลกระทบสะสมกับกำไรสุทธิมีคุณค่าของข้อมูลอย่างมีสาระสำคัญ สอดคล้องกับผลการศึกษาของพรธนิภา ครุวรรณพัฒน์ (2548) ที่สรุปว่า นักลงทุนให้ความสนใจในกำไรของกิจการ ซึ่งเป็นข้อมูลพื้นฐานเบื้องต้น จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรายการคงค้างกับกำไร และผลตอบแทนของหุ้นในอนาคต พบว่า รายการคงค้างมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับกำไรในอนาคตในขณะที่รายการคงค้างไม่มีความสัมพันธ์กับผลตอบแทนของหุ้นในอนาคต ซึ่งให้เห็นว่า รายการคงค้างมีลักษณะเชิงคุณภาพความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจคือ ช่วยคาดการณ์กำไรในอนาคตได้ และสอดคล้องกับการศึกษาของ อรรวรรณ ยละบิล (2549) ได้สรุปผลการวิจัยว่า นักวิเคราะห์หลักทรัพย์ และนักลงทุนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญต่อกำไรขาดทุน และข้อมูลที่แสดงอยู่ในงบกำไรขาดทุนมากกว่างบการเงินอื่น เนื่องจากถือว่างบกำไรขาดทุนเป็นงบการเงินที่แสดงผลของการดำเนินงาน และให้ข้อมูลที่สะท้อนให้เห็นความสามารถของบริษัทในการทำกำไร โดยศึกษาวิธีการนำเสนอข้อมูลในงบการเงินที่มีผลกระทบต่อการตัดสินใจและดุลยพินิจของผู้ใช้งบการเงิน และสอดคล้องกับการศึกษาของ นิมนวล วิเศษสรรพ และ Li Yutian (2557) ที่พบว่าข้อมูลกำไรต่อหุ้นสามัญ และมูลค่าตามบัญชีต่อหุ้นสามัญเป็นข้อมูลทางบัญชีที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจลงทุนในหลักทรัพย์ จากผลการวิจัยเรื่อง ความเกี่ยวข้องในมูลค่าของกำไรต่อหุ้นและมูลค่าตามบัญชีต่อ

หุ้นสามัญที่มีกับราคาตลาดของหลักทรัพย์บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์จีนเงินประเทศจีน ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับความสามารถในการอธิบายราคาตลาดของหลักทรัพย์

จากสรุปผลการวิจัยชี้ให้เห็นถึง ความสำคัญของข้อมูลกำไรที่มีผลต่อการตัดสินใจของนักวิเคราะห์หลักทรัพย์ และนักลงทุน

คุณค่าของข้อมูลกำไรที่สามารถคาดการณ์ผลการดำเนินงานและผลตอบแทนในอนาคต

ข้อมูลกำไรมีประโยชน์ช่วยคาดการณ์ผลการดำเนินงานในอนาคตได้ดี (มีความเกี่ยวข้องกับ การตัดสินใจ) จากการศึกษาเสถียรภาพของข้อมูลบัญชีกับความสามารถในการอธิบายผลตอบแทนของหลักทรัพย์ที่เพิ่มขึ้นในช่วงก่อนและหลังวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจของบริษัทในกลุ่มอสังหาริมทรัพย์ที่จดทะเบียน โดยทดสอบผลกระทบจากเสถียรภาพของข้อมูลบัญชีที่มีต่อความสามารถในการอธิบายผลตอบแทนของหลักทรัพย์ที่เพิ่มขึ้น ผลการวิจัยพบว่า กำไรที่มีเสถียรภาพต่ำมีความสามารถในการอธิบายผลตอบแทนของหลักทรัพย์ที่น้อยกว่ากำไรที่มีเสถียรภาพสูง และเมื่อกำไรมีเสถียรภาพต่ำ ความสามารถของกำไรทางบัญชีในการอธิบายผลตอบแทนของหลักทรัพย์ ในช่วงก่อนและหลังวิกฤตมีความแตกต่างกัน (ทิพวรรณ แซ่ล่อ, 2548) และการศึกษา ของ Dechow, Sloan, and Sweeney (1995) ซึ่งศึกษาบริษัทในสหรัฐอเมริกาในช่วงปี ค.ศ.1964–1989 เกี่ยวกับผลกระทบของการใช้เกณฑ์คงค้างต่อความสามารถในการใช้กำไรสุทธิและกระแสเงินสดจากการดำเนินงานในการพยากรณ์ผลการดำเนินงานของบริษัทในอนาคต พบว่า ผลกระทบจากการใช้เกณฑ์คงค้างทำให้ข้อมูลกำไรสุทธิสามารถพยากรณ์ผลการดำเนินงานในอนาคตได้ดีกว่าข้อมูลของกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน และควมมีคุณค่าของข้อมูลกำไร ที่มีความสามารถในการอธิบายผลตอบแทนของหลักทรัพย์ ได้แตกต่างกันขึ้นอยู่กับเสถียรภาพของกำไร ซึ่งนำมาใช้เป็นปัจจัยสำคัญในการอธิบายผลตอบแทนของหลักทรัพย์ได้

กล่าวโดยรวมจากผลการศึกษาในอดีตข้างต้นช่วยยืนยันถึงควมมีคุณค่าและการใช้ประโยชน์จากข้อมูลกำไรทางบัญชีของผู้ใช้งบการเงิน กล่าวคือ ข้อมูลกำไรมีลักษณะความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ หรือช่วยให้ผู้ใช้งบการเงินตัดสินใจได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

3. แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพกำไรและปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพกำไร

การกำหนดลักษณะเชิงคุณภาพของงบการเงิน (Qualitative Characteristics of Financial Statements) มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ลักษณะของข้อมูลทางการเงินบัญชีที่มีประโยชน์ต่อผู้ใช้งบการเงิน คือ 1. ช่วยให้ผู้จัดทำงบการเงินมีแนวทางและบรรทัดฐานในการตัดสินใจเลือกวิธีการบัญชีซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้ข้อมูลทุกฝ่าย 2. ช่วยให้ผู้ใช้งบการเงินเข้าใจถึงประโยชน์ที่ได้รับ และข้อจำกัดของข้อมูลทางการเงินบัญชี และ 3. ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจระหว่างบุคคลหลายฝ่าย ทั้งผู้จัดทำและผู้ใช้งบการเงินให้เข้าใจและนำแม่บทการบัญชี และมาตรฐานการรายงานการเงินไปใช้อย่างถูกต้อง การนำลักษณะเชิงคุณภาพของงบการเงิน (รวมถึงข้อมูลกำไร) มาใช้ ช่วยให้ผู้ใช้งบการเงิน (รวมถึงข้อมูลกำไร) มีความถูกต้องตามควร (True and Fair View) ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้งบการเงินตามวัตถุประสงค์ การศึกษาทบทวนเกี่ยวกับลักษณะของคุณภาพกำไรมีดังนี้

3.1 แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพกำไร คุณลักษณะของความน่าเชื่อถือได้ของรายงานการเงินประกอบด้วย 11 คุณลักษณะ มีคุณลักษณะตามมาตรฐานการรายงานการเงิน 6 ลักษณะ ได้แก่ ความเป็นตัวแทนอันเที่ยงธรรม ความครบถ้วนสมบูรณ์ ความเป็นกลาง ความสุจริต

รอบคอบ ความสามารถในการตรวจสอบได้ และความมีเนื้อหาสาระสำคัญกว่ารูปแบบ และคุณลักษณะของความน่าเชื่อถือของรายงานการเงินตามทัศนะของนักวิเคราะห์การลงทุนไทยจัดเรียงตามน้ำหนักความสำคัญดังนี้ 1) ความโปร่งใสและความเชื่อถือไว้วางใจได้ 2) ความเป็นตัวแทนอันเที่ยงธรรม 3) ความซื่อตรง ปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบข้อบังคับ 4) ความสามารถในการตรวจสอบได้ 5) ความครบถ้วน 6) ความสม่ำเสมอ มาจากการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความน่าเชื่อถือของรายงานการเงินตามทัศนะของนักวิเคราะห์การลงทุนไทย เพื่อศึกษามิติต่างๆ ของความน่าเชื่อถือของรายงานการเงิน ปัจจัยที่มีผลต่อความน่าเชื่อถือของรายงานการเงิน และความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของความน่าเชื่อถือกับปัจจัยที่มีผลต่อความน่าเชื่อถือของรายงานการเงินตามทัศนะของนักวิเคราะห์การลงทุนไทย (อมรา ติรศรีวัฒน์, 2549) ผลการศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่าความน่าเชื่อถือของรายงานการเงินตามทัศนะของนักวิเคราะห์การลงทุนไทยสอดคล้องกับลักษณะเชิงคุณภาพของรายงานการเงินตามแนวคิดในแม่บทการบัญชีคือ รายงานการเงินที่มีลักษณะเชิงคุณภาพของความเชื่อถือได้ต้องมีลักษณะรอง 5 ข้อคือ 1) ความเป็นตัวแทนอันเที่ยงธรรม 2) ความเป็นกลาง 3) ความระมัดระวัง 4) เนื้อหาสำคัญกว่ารูปแบบ 5) ความครบถ้วน ลำดับต่อมา เป็นลักษณะของคุณภาพกำไรตามผลการศึกษาของ Schipper and Vincent (2003) ซึ่งสรุปว่า ข้อมูลกำไรที่มีลักษณะเชิงคุณภาพคือ ข้อมูลกำไรที่มีลักษณะ ความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ ความสามารถเปรียบเทียบกันได้ และความเชื่อถือได้ โดยที่ความเชื่อถือได้ประกอบด้วย ข้อมูลกำไรต้องเป็นตัวแทนอันเที่ยงธรรม สะท้อนเนื้อหาเชิงเศรษฐกิจของกิจการมากกว่ารูปแบบตามกฎหมาย เป็นการศึกษาเรื่องคุณภาพกำไรตามกรอบแนวคิดทางบัญชี (Conceptual Framework) โดยให้คำจำกัดความของคุณภาพกำไร คือ ระดับความสามารถของกำไรที่ได้จากรายงานการเงินที่สะท้อนความเป็นจริงของกำไรทางเศรษฐศาสตร์ โดยผู้บริหารต้องเลือกใช้นโยบายการบัญชีที่กำหนดในมาตรฐานการรายงานการเงิน จากผลการศึกษาของ Schipper and Vincent (2003) ผลการศึกษานี้สรุปความหมายของคุณภาพกำไรสอดคล้องกับลักษณะเชิงคุณภาพของงบการเงินตามกรอบแนวคิดของการรายงานทางการเงินที่กำหนดโดยสภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์ กล่าวคือ ลักษณะเชิงคุณภาพของข้อมูลในงบการเงินต้องมีลักษณะ ความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ ความเป็นตัวแทนอันเที่ยงธรรม ความสามารถเปรียบเทียบได้ ความสามารถพิสูจน์ยืนยันได้ ความทันเวลาและความเข้าใจได้

3.2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพกำไร แบ่งออกเป็น 4 ปัจจัยดังนี้

3.2.1 ข้อมูลทางบัญชีและข้อมูลทางตลาด จากการศึกษาของ Francis et al. (2004) เรื่องต้นทุนของส่วนทุนและคุณภาพกำไรได้ศึกษาโมเดลคุณภาพกำไรที่อาศัยข้อมูลทางบัญชีและข้อมูลทางตลาดในการคำนวณและได้จัดประเภทตัวชี้วัดคุณภาพกำไรไว้ดังนี้

1) คุณภาพของเกณฑ์คงค้าง (Accrual Quality) เป็นโมเดลคุณภาพกำไรที่อาศัยข้อมูลทางบัญชีในการคำนวณโดยแยกองค์ประกอบของตัวเลขกำไรสุทธิทางบัญชีเป็น 2 ส่วนคือ กระแสเงินสดจากการดำเนินงานรวมกับรายการปรับยอดตามเกณฑ์คงค้าง

2) ความสามารถประมาณค่ากำไรของปีปัจจุบัน (Earning Persistence) เป็นโมเดลคุณภาพกำไรภายใต้ข้อสมมติฐานที่ว่ากำไรของปีก่อนย้อนหลัง 1 ปี ถือเป็นตัวแปรที่ดีที่สุดในการประมาณค่ากำไรของปีปัจจุบัน

3) ความสามารถพยากรณ์กำไรในอนาคต (Earnings Predictability) เป็นโมเดลคุณภาพกำไรภายใต้ข้อสมมติที่ว่าคุณภาพกำไรหมายถึงความสามารถของกำไรปีปัจจุบันในการพยากรณ์กำไร

ในอนาคต หากค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานที่คำนวณได้มีค่าต่ำ แสดงว่ากิจการรายงานตัวเลขกำไรที่มีคุณภาพสูง เพราะมีความผันผวนของ Residuals ค่อนข้างต่ำ

4) ตัวเลขกำไรที่สม่ำเสมอ (Earnings Smoothness) เป็นโมเดลคุณภาพกำไรที่พิจารณาจากสัดส่วนค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของกระแสเงินสดสุทธิจากการดำเนินงานเมื่อเทียบกับค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของกำไรสุทธิ ซึ่งสัดส่วนนี้ช่วยสะท้อนการที่ผู้บริหารกิจการเลือกใช้วิธีการตามเกณฑ์คงค้าง เพื่อให้ตัวเลขกำไรเป็นไปตามที่ต้องการ

5) หลักความระมัดระวัง (Conservatism) เป็นโมเดลคุณภาพกำไรที่พิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์ของการตอบสนองของกิจการระหว่างการรับรู้ข่าวดี และข่าวร้ายที่ใช้ข้อสมมติฐานว่าหากกิจการรับรู้ข่าวร้ายเร็วกว่าข่าวดีแสดงว่ากิจการยึดหลักความระมัดระวัง ส่งผลให้คุณภาพกำไรสูงขึ้น

6) ความไวในการตอบสนองต่อข้อมูลกำไร (Timeliness) เป็นโมเดลคุณภาพกำไรที่พิจารณาจากความไวในการตอบสนองต่อข้อมูลกำไรระหว่างกิจการที่มีข่าวดีและกิจการที่มีข่าวร้าย

7) ความสามารถในการอธิบายการเปลี่ยนแปลงของราคาหุ้น (Value Relevance) เป็นโมเดลคุณภาพกำไรโดยพิจารณาจากความสามารถของตัวแปรทางบัญชีในการอธิบายความผันผวนของตัวแปรตามคือ ราคาตลาดของหุ้นสามัญ

งานวิจัยของ Francis et al. (2004) ได้สรุปถึงโมเดลคุณภาพกำไรที่เกี่ยวข้องกับต้นทุนเงินทุนของกิจการ (Cost of Equity) โดยจัดลำดับความสำคัญ 4 ลำดับ คือ 1) คุณภาพของเกณฑ์คงค้าง (Accruals Quality) 2) ความสามารถประมาณค่ากำไร (Earnings Persistence) 3) ตัวเลขกำไรที่สม่ำเสมอ (Earning Smoothness) และ 4) ความสามารถในการอธิบายการเปลี่ยนแปลงของราคาหุ้น (Value Relevance) จากผลการศึกษาของ Francis et al. (2004) ซึ่งให้เหตุผลถึงปัจจัยที่ใช้วัดคุณภาพกำไร โดยอาศัยข้อมูลทางบัญชี และข้อมูลทางการตลาด คือข้อมูลที่มาจากงบการเงิน และข้อมูลจากสภาพแวดล้อมภายนอกที่สะท้อนอยู่บนราคาหุ้นของบริษัท

3.2.2 การประยุกต์ใช้มาตรฐานการรายงานการเงิน การประยุกต์ใช้มาตรฐานการรายงานการเงินเรื่องการรับรู้รายการค่าความนิยมที่แสดงอยู่ในงบการเงิน ณ งวดปัจจุบันมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลการดำเนินงานในอนาคตทั้ง 3 ปี เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างค่าความนิยมกับผลการดำเนินงาน และกระแสเงินสดในอนาคตของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (คันสนีย์ สุริยเชิดชูสกุล, 2548) ลำดับต่อมาเป็นการศึกษา การประยุกต์ใช้มาตรฐานการรายงานการเงินโดยการนำข้อกำหนดของ IAS 39 มาถือปฏิบัติกับการประเมินการด้อยค่าของสินเชื่อ ทำให้กำไรสุทธิโดยรวมของสถาบันการเงิน 12 แห่ง ลดลงและ ไม่ทำให้กำไรสุทธิโดยรวมของสถาบันการเงิน 5 แห่งเปลี่ยนแปลงแต่อย่างใดเป็นผลการศึกษา เรื่อง ผลกระทบจากการนำข้อกำหนดของ IAS 39 มาถือปฏิบัติกับการประเมินการด้อยค่าของสินเชื่อของสถาบันการเงินที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เมื่อศึกษาผลการดำเนินงานปี 2549 มีการเปลี่ยนแปลงไปจากปี 2548 ในทิศทางใด (วรศักดิ์ ทุมมานนท์, 2550ก) อีกทั้งการศึกษาของ ยศนันท์ ตระนันทสิน (2543) ศึกษาการวิเคราะห์คุณภาพกำไรของบริษัทในตลาดหลักทรัพย์ กรณีศึกษาธุรกิจชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ วิเคราะห์คุณภาพกำไรโดยใช้อัตราส่วนการประเมินคุณภาพกำไรจากงบกระแสเงินสดพบว่า บริษัทในอุตสาหกรรมชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ส่วนใหญ่มีกำไรที่มีคุณภาพคือ กำไรที่มีความเป็นไปได้อย่างสูงที่สามารถจัดสรรในรูปเงินสด จากการศึกษาสรุปว่า บริษัท

ในอุตสาหกรรมชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ส่วนใหญ่มีกำไรที่มีคุณภาพ และยาววิบูลย์ (2553) ศึกษาการวัดเสถียรภาพกำไรจากภายนอกงบดุลของธนาคารพาณิชย์ไทยในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พบว่า รายการนอกงบดุลมีผลต่อเสถียรภาพกำไรจริง ยกเว้นรายการการรับอวัลต์หุ้น และการค้าประกันการกู้ยืมของกลุ่มธนาคารพาณิชย์ โดยที่ความสัมพันธ์ระหว่างรายการนอกงบดุลกับกำไรจากการดำเนินงานปลายงวดเป็นตัวแทนของการวัดเสถียรภาพกำไรของกิจการความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นเป็นความสัมพันธ์ที่มีทิศทางเชิงตามกัน ดังนั้น รายการนอกงบดุลและหนี้สินของกิจการจึงมีความสามารถในการอธิบายเสถียรภาพกำไรของกิจการได้จริงอย่างน่าเชื่อถือ ลำดับต่อมา Duangploy and Gray (2007) ศึกษาการนำมาตรฐานการรายงานการเงินระหว่างประเทศมาบังคับใช้โดยกำหนดให้กิจการในประเทศญี่ปุ่นนำมาประยุกต์ใช้ ซึ่งผลการศึกษาพบว่า การนำมาตรฐานการรายงานการเงินระหว่างประเทศมาบังคับใช้ในประเทศญี่ปุ่น ทำให้การคาดการณ์กำไรของนักวิเคราะห์และฝ่ายบริหารมีความถูกต้องลดลง เนื่องจากการนำมาตรฐานการรายงานการเงินระหว่างประเทศมาใช้ในประเทศญี่ปุ่นช่วยเพิ่มระดับของความโปร่งใส และการเปิดเผยข้อมูลในรายงานการเงิน ทำให้ยากที่ฝ่ายบริหารจะจัดการตัวเลขกำไรเพื่อให้เป็นไปตามการคาดการณ์กำไรของบริษัท จากผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าการประยุกต์ใช้มาตรฐานการรายงานการเงินระหว่างประเทศช่วยเพิ่มความโปร่งใสของรายงานการเงิน นอกจากนี้ ผลการศึกษาการประยุกต์ใช้มาตรฐานการรายงานการเงินยังพบว่า กำไรเป็นผลมาจากการเลือกใช้หลักการบัญชีของธุรกิจนั้นๆ และการเลือกนโยบายการบัญชีสามารถทำให้เกิดผลกระทบต่อผลการแสดงตัวเลขกำไรได้ จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพกำไร รายการคงค้างและกระแสเงินสด เป็นการวิจัยเชิงประจักษ์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ ปีบัญชี 2545-2547 โดยศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพกำไรกับรายการคงค้าง และตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพกำไรกับความสามารถในการก่อให้เกิดกระแสเงินสด ผลการศึกษาพบว่า คุณภาพกำไรมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับรายการคงค้างเงินทุนหมุนเวียน อันเป็นผลมาจากความแตกต่างของกำไรตามหลักเกณฑ์คงค้างและกำไรตามเกณฑ์เงินสด และคุณภาพกำไรตามวิธีรายการ คงค้าง รวมทั้งเป็นสารสนเทศที่มีคุณค่าต่อการตัดสินใจของผู้ลงทุน เนื่องจากตรวจสอบแล้วพบว่ามีความสามารถในการพยากรณ์กระแสเงินสดได้มากที่สุดและผลการวิจัยนี้สนับสนุนประเด็นที่ว่า ตัวเลขกำไรไม่ใช่จำนวนเงินสดที่ผู้ลงทุนคาดว่าจะได้รับ (ยุพาพร ไชยศรีเฉลิมพล, 2548)

3.2.3 ความเป็นอิสระของคณะกรรมการและกรรมการตรวจสอบ พบว่า กิจการที่มีคุณลักษณะความเป็นอิสระของคณะกรรมการและกรรมการตรวจสอบต่ำจะรายงานงบการเงินที่แสดงคุณภาพกำไรน้อยกว่ากิจการที่มีคุณลักษณะความเป็นอิสระสูงอย่างมีนัยสำคัญ เป็นการศึกษาคุณลักษณะของกรรมการและกรรมการตรวจสอบที่มีผลกระทบต่อคุณภาพกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยศึกษาคุณภาพกำไรในรายงานการเงินของบริษัท ในอุตสาหกรรม 6 หมวด คุณภาพกำไรวัดจากกระบวนการจัดทำรายงานการเงินตามเกณฑ์คงค้าง ยิ่งกิจการมีการตั้งพักรายได้หรือค่าใช้จ่ายมาก กำไรสุทธิจากการดำเนินงานของกิจการจะเบี่ยงเบนจากกระแสเงินสดสุทธิจากการดำเนินงานมากแสดงถึงคุณภาพกำไรที่ลดลง (พรสิริ ปุณเกษม และ เพ็ญธิดา พงษ์ธานี, 2548) จากผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าปัจจัยด้านความเป็นอิสระของคณะกรรมการและกรรมการตรวจสอบมีความสัมพันธ์กับคุณภาพกำไร

3.2.4 ระบบเศรษฐกิจ การเมือง และกฎหมาย การศึกษาปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมให้กำไรขาดทุนมีความโปร่งใส คือปัจจัยระบบเศรษฐกิจ การเมืองและกฎหมายของประเทศที่มีการพัฒนาตลาดทุนแล้วอย่างสมบูรณ์ เป็นการศึกษาการนำมาตรฐานการรายงานการเงินระหว่างประเทศมาใช้ในประเทศไทย และประเทศในเอเชียตะวันออก พบว่าการบังคับใช้กฎหมายเพื่อคุ้มครองนักลงทุน ทำให้แรงจูงใจที่จะทำกำไรขาดทุนมีความโปร่งใสนั้นน้อยกว่าประเทศที่มีการพัฒนาของตลาดทุนอย่างสมบูรณ์แล้ว ประเทศที่มีการพัฒนาแล้วจะมีปัจจัยพื้นฐานคือ ระบบเศรษฐกิจ การเมืองและกฎหมายที่เอื้ออำนวยต่อการสร้างความน่าเชื่อถือในงบการเงินมากกว่าประเทศที่การบังคับใช้กฎหมายเพื่อคุ้มครองนักลงทุนยังไม่เข้มแข็งเพียงพอ (Ball et al., 2000) และลำดับสุดท้าย Leuz et al. (2003) ศึกษาการจัดการกำไรและการปกป้องผู้ลงทุน ผลการศึกษาสรุปว่าคุณภาพกำไรมีความสัมพันธ์กับการมีการปกป้องนักลงทุน (Investor Protection) ของแต่ละประเทศ กล่าวคือ ประเทศที่มีระบบการปกป้องนักลงทุนสูงส่งผลให้คุณภาพกำไรสูงตามด้วย โดยศึกษาการจัดการตัวเลขกำไรจากรายงานทางการเงินของกิจการใน 32 ประเทศ มีข้อสมมติฐานว่าการจัดการกำไรจะลดลงถ้ามีระบบการปกป้องนักลงทุน โดยศึกษาข้อมูลการเงินจากรายงานประจำปีของบริษัทจากประเทศต่างๆ ทั่วโลก ตั้งแต่ปี 1990-1999 โดยไม่ศึกษางบการเงินของสถาบันการเงิน ตัวแปรทางบัญชีที่ใช้ศึกษาประกอบด้วย รายการสินทรัพย์รวม รายได้ทั้งหมด กำไร(ขาดทุน) สุทธิ และกำไรจากการดำเนินงาน โดยจะศึกษาข้อมูลกิจการจากงบกำไรขาดทุน และงบดุลอย่างน้อยสุด 3 ปี และวัดระดับการจัดการกำไรของกิจการ (ไม่ศึกษากิจการในประเทศที่มีอัตราเงินเฟ้อสูง) จากผลการศึกษาของ Leuz et al. (2003) ซึ่งให้เห็นว่า ปัจจัยด้านระบบการปกป้องนักลงทุนมีผลกระทบต่อคุณภาพกำไร

จึงสรุปได้ว่ามีปัจจัยที่มีผลกระทบต่อคุณภาพกำไรของกิจการ ประกอบด้วย ข้อมูลทางบัญชี และข้อมูลทางตลาด การประยุกต์ใช้มาตรฐานการบัญชี ลักษณะของคณะกรรมการและกรรมการตรวจสอบ และ ระบบเศรษฐกิจการเมืองและกฎหมาย

ข้อสรุป

จากงานศึกษาเกี่ยวกับข้อมูลกำไร การประยุกต์ใช้มาตรฐานการรายงานการเงิน และคุณภาพกำไร ประกอบด้วยการศึกษาความมีคุณค่าของข้อมูลกำไร การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการประยุกต์ใช้มาตรฐานการรายงานการเงิน และการศึกษาคุณภาพกำไร จะเห็นว่า การประยุกต์ใช้มาตรฐานการรายงานการเงินของกิจการมีความแตกต่างกันตามเหตุปัจจัยต่างๆ และการประยุกต์ใช้มาตรฐานการรายงานการเงิน ที่แตกต่างกันย่อมส่งผลกระทบต่อตัวเลขกำไรและคุณภาพกำไรของกิจการ และจากงานวิจัยที่ผ่านมาเกี่ยวกับคุณภาพกำไร ซึ่งส่วนใหญ่ศึกษาเกี่ยวกับลักษณะของคุณภาพกำไร และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพกำไร ซึ่งคุณภาพกำไรที่ศึกษาประกอบด้วย การศึกษาคุณภาพกำไรในมุมมองของข้อมูลเชิงปริมาณ และข้อมูลเชิงคุณภาพ งานวิจัยที่ศึกษาคุณภาพกำไรในมุมมองของข้อมูลเชิงคุณภาพ คือ งานวิจัยของ อมรา ตีรศรีวัฒน์ Ball et al. (2000) Schipper and Vincent (2003) และ Francis et al. (2004) โดยสรุปได้ว่า ลักษณะของคุณภาพกำไร ต้องมีลักษณะความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ ความเป็นตัวแทนอันเที่ยงธรรม ความสามารถเปรียบเทียบได้ ความสามารถพิสูจน์ยืนยันได้ ความทันเวลาและความเข้าใจได้ นอกจากนี้ ผลการวิจัยในอดีตยังพบปัจจัยที่มีผลต่อการประยุกต์ใช้มาตรฐานการรายงานการเงิน

ประเด็นสำคัญ ที่พบ ได้แก่ 1. ข้อกำหนดของมาตรฐานการรายงานการเงิน 2. ปัจจัยภายในกิจการ เช่น การใช้ดุลยพินิจของผู้บริหาร อัตราส่วนทางการเงิน ค่าตอบแทนของผู้บริหาร และ โครงสร้างความเป็นเจ้าของ ข้อสรุปเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพกำไร ได้แก่ 1.ข้อมูลทางบัญชีและข้อมูลทางตลาด 2. การประยุกต์ใช้มาตรฐานการบัญชี 3. ลักษณะของคณะกรรมการและกรรมการตรวจสอบ 4. ระบบเศรษฐกิจการเมืองและกฎหมาย

สรุปว่า ข้อมูลกำไรมีคุณค่าในการนำไปใช้เพื่อการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจของผู้ใช้งบการเงิน การประยุกต์ใช้มาตรฐานการรายงานการเงินของกิจการ อาจแตกต่างกันตามปัจจัยที่เกิดจากข้อกำหนดของมาตรฐานรายงานการเงิน และ ปัจจัยภายในกิจการ และการประยุกต์ใช้มาตรฐานการรายงานการเงิน ส่งผลต่อตัวเลขกำไรและส่งผลต่อคุณภาพกำไรทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

เอกสารอ้างอิง

- เกศชนก ไจกระจำง. (2548). ความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงทางการบัญชีที่เกี่ยวข้องกับ
คำตอบแทนและโครงสร้างความเป็นเจ้าของของคณะกรรมการบริษัทกับผลการดำเนินงาน
ทางการเงินของบริษัทที่ไม่ใช่สถาบันทางการเงินในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
(วิทยานิพนธ์ปริญญาบัญชีมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิพวรรณ แซ่ล่อ. (2548). เสถียรภาพของข้อมูลบัญชีกับความสามารถในการอธิบายผลตอบแทน
หลักทรัพย์ที่เพิ่มขึ้นในช่วงก่อนและหลังวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจของบริษัทในกลุ่ม
อสังหาริมทรัพย์และก่อสร้างที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย.
(วิทยานิพนธ์ปริญญาบัญชีมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิมมวล เขียวรัตน์. (2539). ผลกระทบของการประกาศกำไรสุทธิทางบัญชีต่อราคาหลักทรัพย์ของ
บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กรณีความแตกต่างในความพร้อม
ของข้อมูล (วิทยานิพนธ์ปริญญาบัญชีมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิมมวล วิเศษสรรพ และ Li Yutian. (2557). ความเกี่ยวข้องในมูลค่าของกำไรต่อหุ้นและมูลค่า
ตามบัญชีต่อหุ้นสามัญที่มีกับราคาตลาดของหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลัก
ทรัพย์เงินประเทศจีน. วารสารวิชาชีพบัญชี. 10(27), 5-13.
- ปัญญา สัมฤทธิ์ประดิษฐ์. (2545). การศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความสามารถของกำไรทางบัญชี
และมูลค่าตามบัญชีในการใช้อธิบายราคาหลักทรัพย์หุ้นสามัญในตลาดหลักทรัพย์
แห่งประเทศไทย (วิทยานิพนธ์ปริญญาบัญชีมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรรณนิภา ครุวรรณพัฒน์. (2548). ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรายการคงค้างกับกำไรและผลตอบแทน
ของหุ้นในอนาคต (วิทยานิพนธ์ปริญญาบัญชีมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรรณนิภา รอดวรรณะ. (2539). ผลกระทบต่อการตอบสนองในตลาดของมาตรการการเปลี่ยนแปลง
การบัญชีเงินลงทุนในหุ้นทุนจากวิธีราคาทุนเป็นวิธีส่วนได้ส่วนเสีย : การศึกษาเชิงประจักษ์
ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (วิทยานิพนธ์ปริญญาบัญชีมหาบัณฑิต).
กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรลิริ ปุณเกษม และเพ็ญธิดา พงษ์ธานี. (2548). คุณลักษณะของกรรมการและกรรมการตรวจสอบ
ที่มีผลกระทบต่อคุณภาพกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย.
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- พระราชบัญญัติการบัญชี ปี พ.ศ.2543. (2543). สืบค้น 10 มีนาคม 2557, จาก <http://www.dbd.go.th>.
- เมธากุล เกียรติกระจาย. (2544). ทฤษฎีการบัญชี (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ยศนันท์ ตระนันท์สิน. (2543). การวิเคราะห์คุณภาพกำไรของบริษัทในตลาดหลักทรัพย์ กรณีศึกษา
ธุรกิจชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ (วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต).
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- ยุพาพร ไชยศรีเฉลิมพล. (2548). ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพกำไร รายการคงค้าง และกระแสเงินสด
การวิจัยเชิงประจักษ์ ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. [ม.ป.ท.] : วิทยาลัยโปลิเทคนิค
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.

- เยาว์รักษ์ สุทธิบุญลย์. (2553). การวัดเสถียรภาพกำไรจากรายการนอกงบดุลของธนาคารพาณิชย์ไทยในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. *วารสารวิชาชีพบัญชี*. 6(15), 29-50.
- วรศักดิ์ ทูมมานนท์. (2548). การศึกษาประเด็นที่สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งสั่งให้แก้ไขงบการเงิน หรือจัดให้มีผู้สอบบัญชีตรวจสอบเป็นกรณีพิเศษของบริษัทจดทะเบียนในช่วงปี 2546-2548. *วารสารจุฬาลงกรณ์ธุรกิจปริทัศน์*. 27(104), 1-40.
- วรศักดิ์ ทูมมานนท์. (2550ก). ผลกระทบของการนำข้อกำหนดของ IAS 39 มาถือปฏิบัติกับการประเมินการด้อยค่าของสินเชื่อบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. *วารสารจุฬาลงกรณ์ธุรกิจปริทัศน์*. 29(114), 38-61.
- วรศักดิ์ ทูมมานนท์. (2550ข). ผลกระทบของการนำนโยบายการบัญชีภาษีเงินได้รอดัดบัญชีมาถือปฏิบัติของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยปี 2538-2549. *วารสารวิชาชีพบัญชี*. 3, 7.
- วรศักดิ์ ทูมมานนท์. (2550ค). ผลกระทบที่มีต่อบริษัทจดทะเบียนหากมีการเปลี่ยนแปลงนโยบายการบัญชีเกี่ยวกับการบันทึกเงินลงทุนในบริษัทย่อย และบริษัทร่วมในงบการเงินเฉพาะกิจการจากวิธีส่วนได้เสียเป็นวิธีราคาทุน. *วารสารจุฬาลงกรณ์ธุรกิจปริทัศน์*. 29(112), 33-62.
- วรสิทธิ์ อภิวัฒน์เสวี. (2548). ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลที่มีสาระสำคัญกับอัตราผลตอบแทนผิดปกติของบริษัทขนาดใหญ่ (วิทยานิพนธ์ บัญชีมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- คันสนีย์ สุริยเชิดชูสกุล. (2548). ความสัมพันธ์ระหว่างค่าความนิยมกับผลการดำเนินงานและกระแสเงินสดในอนาคตของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (วิทยานิพนธ์ปริญญาบัญชียามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศุภชัย ตั้งบุญธินา. (2550). ปัจจัยที่มีผลต่อความเชื่อมั่นของงบการเงินในมุมมองของนักลงทุน (วิทยานิพนธ์ปริญญาบัญชียามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์. (2557). *กรอบแนวคิดสำหรับการรายงานทางการเงิน*. กรุงเทพฯ: สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์.
- สมชาย สุภัทรกุล. (2548). เป้าหมายตัวเลขกำไรและการโน้มน้าวความคาดหวัง. *วารสารกระบวนทัศน์วิชาชีพบัญชีเพื่อการบริหารธุรกิจ*. 1(1), 88-89.
- สุภาพร แซ่ม้อย. (2548). ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกนโยบายการบัญชีที่สำคัญสำหรับธุรกิจพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (วิทยานิพนธ์ปริญญาบัญชียามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุริ วังควณิช และคนอื่นๆ. (2547). ผลกระทบของมาตรฐานการรายงานการเงินไทยในการนำไปปฏิบัติ. *วารสารจุฬาลงกรณ์ธุรกิจปริทัศน์*. 26(100), 1-13.
- หนึ่งฤทัย นครพิน. (2548). ปัจจัยด้านแรงจูงใจในการบริหารในการรับรู้การด้อยค่าของสินทรัพย์ของบริษัทที่ไม่ใช่สถาบันการเงินในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (วิทยานิพนธ์ปริญญาบัญชียามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อมรา ตีระศรีวัฒน์. (2549). ปัจจัยที่มีต่อความน่าเชื่อถือของรายงานการเงินตามทัศนะของนักวิเคราะห์การลงทุนไทย. *วารสารวิชาชีพบัญชี*. 2(1), 22-33.
- อรพรรณ ยลระนิล. (2549). วิธีการนำเสนอข้อมูลในงบการเงินและผลกระทบต่อการตัดสินใจและดุลยพินิจของผู้ใช้งบการเงิน. *วารสารวิชาชีพบัญชี*. 2(1), 34-52.

- อรพรรณ อรรถมย์ภูษิต. (2547). *ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดทำและการวิเคราะห์งบกระแสเงินสดของบริษัทจำกัดในเขตกรุงเทพมหานคร* (วิทยานิพนธ์ปริญญาบัญชีมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Ball, R., Robin, A. & Wu, J.S. (2000). *Incentive Versus. Standard: Properties of Accounting Income in Four East Asian*. Rochester USA : NY14627.
- Boonlert – U -Thai ,K., Meek, G. K. & Nabar, S. (2006). Earnings attributes and investor-protection: International evidence. *International journal of Accounting*. 141,4. Countries, and Implication for Acceptance of IAS. Working Paper. University of Rochester.
- Dechow, P. M., Sloan, R. Q. & Sweeney, A. P. (1995). Detecting Earning Management. *Journal of Accounting Review*. V,N: 193-225.
- Duangploy, O. & Gray, D. (2007). Big Bang Accounting reform in japan: Financial Analyst Earning forecast Accuracy Declines as the Japanese. *Journal of Advances in International Accounting*. 20, [19--]: 179-200.
- Francis, J., LaFord, R., Olsson, P. M. & Schipper, K. (2004). Cost of Equity and Earnings Attributes. *The Accounting Review*. 79, 4967-1010.
- Leuz, C., Nanda, D. & Wysocki, P. D. (2003). Earning management and investor protection: an international comparison. *Journal of Financial Economics* 69(3),505-527.
- Peetathawatchai, P. & Acaranupong, K. (2004). A Study of practical Applications of Accounting Standard on Impairment of Assets in Thai Listed Companies Paper presented at the 5th *Annual Conference on Asain Academic Accounting Association, Anoma Hotel, Bangkok* Thailand.
- Schipper, K. & Vincent, L. (2003). *Earning Quality*. Retrieved January 15,2014 From: Accounting Horizons; 2003;17, ABI/INFORM Global, 2003: 97 -110